

Lucrare publicată cu sprijinul
Asociației L'Œuvre d'Orient

Et la nuit devient lumière.

La joie du Christ dans les ténèbres de nos vies

© 2022, Groupe Elidia, Editions Artège, Perpignan

© 2026, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca

Redactor: Pr. Daniel Avram

Corector: Patricia Șandor

DTP: Valerian Susan

Coperta: Valeriu Teodorescu

Casa de Editură „Viața Creștină”

Str. Moșilor, nr. 26, 400001 Cluj-Napoca

tel: 0729-884889

e-mail: viata.crestina@gmail.com

www.viata-crestina.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SAMUEL, ABATELE

**Când noaptea devine lumină: bucuria lui Cristos în întunericul
vieților noastre** / Abatele Samuel ; trad. de Ana-Maria Răducan. -

Cluj-Napoca : Viața creștină, 2026

ISBN 978-973-674-263-7

I. Răducan, Ana-Maria (trad.)

2

ABATELE
SAMUEL

CÂND NOAPTEA
DEVINE LUMINĂ

Bucuria lui Cristos
în întunericul vieților noastre

Traducere de Ana-Maria Răducan

Cluj-Napoca, 2026

CUPRINS

Introducere	7
COMORILE DIN ÎNTUNERIC.....	9
LUMINA DIN DEȘERT	17
REVELAȚIA RĂULUI ASCUNS DE OCHII NOȘTRI	29
PĂMÂNTUL ERA PERVERTIT ÎN FAȚA LUI DUMNEZEU	39
DE LA ASFINȚIT LA ZORI	61
LICĂRIRI ÎN MEANDRELE SEXUALITĂȚII.....	69
LA ANTIPOZII ÎNTUNERICULUI SCRUPULELOR.....	87
NOAPTEA BUCURIEI.....	97
NOPTILE FĂRĂ LUNĂ ALE MODERNITĂȚII	111
NOAPTEA ÎNSTELATĂ A DORINȚEI.....	125
LIBERTATEA ȘI CURAJUL DE LA CAPĂTUL NOPTII	143
SOARELE SĂRBĂTORII <i>CORPUS CHRISTI</i>	163
BĂTRÂNEȚEA, APOI MOARTEA CA ÎMPLINIRE.....	167
ZORII MUCENICILOR.....	181
FECIOARA, DESPRE CARE NU AȘ ȘTI SĂ SPUN APROAPE NIMIC.....	187
NOAPTEA BINECUVÂNTATĂ A PERSEVERENȚEI.....	195
ÎNTRE CIOCAN ȘI NICOVALĂ	213
RUGĂCIUNEA INIMILOR FRÂNTE.....	227
STEUA DIMINEȚII	243
Mulțumiri	249

crediința vie; revigorantă pentru cei care au lăsat să dormiteze harurile primite cândva; însuflețitoare pentru cei care o pot primi. Aerul? Suflarea Spiritului: nici uragan, nici cutremur, ci zgomotul unei liniști ușoare¹ (cf. 1 Regi 19, 9-14).

În aceste perioade obișnuite se succed zile și nopți. Este banal. Și multe nopți devin lumină.

¹ Biblia din Ierusalim traduce: „zgomotul unei adieri ușoare”; noua traducere a Bibliei (Bayard, 2001-2018) menționează: „un zgomot de tăcere fină”. De aici și traducerea mea. Cuvântul „tăcere” mi se pare esențial aici.

COMORILE DIN ÎNTUNERIC

Oare anii care vor veni se anunță a fi sumbri? Din noaptea timpurilor, destinul unui om se derulează într-un peisaj în care întunericul are rolul său, într-o călătorie către lumină, în care este obligat să traverseze și deșerturile. Se succed tatonări și momente de orbire, fie că nu vrem să vedem, fie că lumina este prea puternică. Istoria umanității, istoria biblică și cea a Bisericii s-au scris în același fel. Noaptea cuprinde în mod regulat inima mea de om și am experimentat faptul că forma pe care o va lua existența mea, spre împlinirea ei, depinde de capacitatea mea de a-mi asuma acest întuneric.

Dacă frecventăm citirea Bibliei, aceasta lasă în noi niște urme. Fărâme de Scriptură care ne revin în minte, în momentul în care avem nevoie de ele. Acum mai bine de treizeci de ani am fost frapat de un pasaj din profetul Isaia, pe care l-am învățat pe dinafară, așa cum am făcut cu alte fragmente din Vechiul sau Noul Testament. Rămâne și astăzi unul dintre singurele texte un pic mai lungi pe care memoria mea bătrână nu a reușit să le dea uitării, deși a deformat puțin textul *ad litteram*:

„Eu voi merge înaintea ta, voi nivela ridicăturile, voi zdrobi ușile de bronz și voi sfărâma zăvoarele de fier, îți voi da vistierii tănuite și comori ascunse pentru ca să se știe că Eu sunt Domnul care te-am chemat pe nume, Dumnezeul lui Israel [...]. Te-am chemat pe nume, [...] când tu nu Mă cunoșteai. Eu sunt Domnul și nu mai este altul, în afară de Mine nu este Dumnezeu” (Isaia 45, 2-5).

Este adevărat: dacă mă uit la felul în care am fost călăuzit, constat că Domnul m-a chemat înainte de a-L cunoaște, că a înlăturat multe dintre obstacolele pe care le-am întâlnit în cale, că niște uși mi s-au deschis și că această purtare de grijă a Sa a contribuit la înfiriparea relației mele cu El.

Deschid Biblia pentru a mă scufunda în cărțile eterogene ale Revelației, în care Dumnezeu se povestește pe Sine. Abordez povestirile și legile, rugăciunea psalmilor și profetiile în diverse traduceri – necunoscând, vai, ebraica și greaca! Gust nu doar limba traducătorilor, ale căror expresii îmi ating inima, de vreme ce Cuvântul viu care mi se adresează prin intermediul textului a decis să îmi vorbească prin intermediul acelor cuvinte². Ea a fost scrisă pentru mine. Găsesc printre rândurile ei lumina care lămurește ceea ce mi s-a întâmplat ieri și azi, de acolo îmi iau curajul pentru a-mi asuma responsabilitățile care mă așteaptă mâine și săptămâna viitoare. Astfel descopăr recent o traducere surprinzătoare a aceluiși text al lui Isaia:

„Eu voi merge în fața ta, voi nivela ridicăturile, voi zdrobi ușile de bronz și voi sfărâma zăvoarele de fier. Îți voi da comorile din întuneric”³.

² Cărțile de exegeză, comentariile spirituale ne permit să intrăm în profunzimea textelor biblice revelate. Un călugăr citește mult. Nu voi oferi trimiterea tuturor surselor mele, doar cele pe care le citez în mod direct. Însă foarte multe reminiscențe s-au înscris în mod durabil în memoria inimii mele. Am pierdut câteodată numele autorilor. Însă îi cunoaște Dumnezeu, care le-a vorbit și le-a oferit harul de a transmite ceea ce au descoperit.

³ *La Bible, nouvelle traduction*, Bayard, 2001-2018, Isaia 45, 2-3. Voi folosi de obicei traducerea Bibliei din Ierusalim, 1998, pe cea a Sfintei Ioana d'Arc pentru Evangheliile (Les Belles-Lettres, Desclée de Brouwer, 1986-1990), traducerea liturgică și cea de față. Câteodată un amestec de traduceri, fără a indica de fiecare dată despre care dintre ele este vorba.

„Comorile din întuneric”! Vom găsi oare comori în întuneric?

Am descoperit aceste comori în nopțile fără lună și mă simt total neputincios în fața întunericului, simt că noi suntem total neputincioși în fața lui, astfel încât am decis să îmi amintesc de aceste drumuri nocturne, să descriu felul în care noaptea se poate face lumină în jurul nostru. Căci aceasta se spune, în mod efectiv, într-un psalm. Contextul este într-un fel dramatic. Psalmistul simte asupra sa mâna lui Dumnezeu, care, de foarte departe, îi pătrunde gândurile și ghicește cuvintele pe care ar vrea să le rostească, înainte de a ajunge pe buzele sale: „Tu mă învălui din față și din spate”. Precum Iona, sărmanul om ar vrea să fugă, să ia „aripile aurorei”, să se oprească „dincolo de mare”... Oriunde ar merge, Dumnezeu este acolo, mâna Sa l-ar conduce... Brusc, o răsturnare de situație, o lovitură de teatru:

„Dacă aş spune: «Cel puțin întunericul să mă acopere și lumina să devină noapte în jurul meu!», dar nici întunericul nu-i întuneric pentru tine, iar noaptea este luminoasă ca ziua și întunericul este ca lumina” (Psalmi 138, 11-12⁴).

Experiență fondatoare a unei noi relații cu Dumnezeu... Rugătorul este zdrobit de întuneric și pe loc, noaptea se face lumină. Lumina nu vine să nimicească noaptea, nu vine să o lumineze, să o pună pe fugă, ca atunci când soarele apare timid la orizont. Noaptea însăși se face lumină, în jurul acestui om distrus. Să nu credem că este un citat unic în psaltire. Ca dovadă: „Căci Tu ne-ai încercat, Dumnezeule, ne-ai pus la probă în foc, cum se probează argintul. Ne-ai lăsat să cădem în cursă, ne-ai pus o povară în spate” (Psalmi 65, 10-11).

⁴ Voi folosi numerotarea liturgică, pentru că numerotarea din Biblia ebraică nu concordă mereu cu cea din Vulgata.

Dumnezeu care ne pune curse, Dumnezeu care ne pune o povară în spate... Este adevărat? Vocația noastră creștină, vocația mea monastică sunt oare niște curse? Ar trebui să continuăm lectura: „Ai lăsat muritori să încalce peste capetele noastre, ne-ai făcut să trecem prin foc și prin apă, dar apoi ne-ai făcut să ieșim la refugiu” (v. 12). „Muritori”... De ce psalmistul nu a vorbit despre oameni? Aceste persoane pe care Dumnezeu ni le încalce peste capetele noastre – bărbați și femei, abați și abateșe, de exemplu – sunt desemnați prin acest termen, „muritori”, care enunță destinul comun al oricărei făpturi în fragilitatea ei ultimă, în ceea ce distinge radical făpturile de Dumnezeu.

Apa și focul... mă gândesc la „jocurile periculoase”, care li se propun pe rețelele sociale adolescenților dezarmați: „Îmbibă-ți hainele în alcool; așază-te pe marginea unei piscine, cere-i unui coleg să aprindă o brichetă și să te filmeze cum ieși foc înainte să te arunci în apă”. Pe YouTube această ispravă ar fi de mare efect, dacă tânărul nu ajunge la spital cu arsuri de gradul patru sau mort, spre marea consternare a părinților și a prietenilor⁵. Apa și focul... Joc nostim la care ne invită Tatăl din Ceruri...

Acest psalm, precum toți psalmii, subliniază două aspecte care sunt adesea îmbinate. Finalitatea: a fi curățat ca aurul în creuzet. Realitatea: încercarea care durează. Nu există decât încercări în viețile noastre și încă ce fel de încercări! Cum să le abordăm? Prin consimțământ sau prin revoltă. Pentru a ne asuma realitatea, trebuie mereu să revenim la finalitate: Dumnezeu, care ne curăță. Dumnezeu ne încearcă pentru a ne curăța. El ne pune muritori care ne încalce

⁵ Cf. Margaux D'ADHÉMAR, „Comment le phénomène des «jeux dangereux» se propage sur les réseaux sociaux”, *Le Figaro*, 5 februarie 2020: „... provocări nesănătoase, care pot să provoace chiar moartea”.

peste capete pentru a ieși la scăpare. Scufundați în apă și foc, trebuie să avem credință și să păstrăm în fața ochilor ceea ce nădăjduim: că vom ieși la scăpare. Și dacă am avut o dată sau de mai multe ori această experiență, ne va fi mai ușor să suportăm acest tratament. Trebuie să ne amintim de evenimentele care au avut loc de-a lungul vieții noastre. Același demers în continuarea textului deja citat din Isaia: „Eu întocmesc lumina și creez întunericul, fac pacea și provoc răul, eu, Domnul, fac toate acestea” (Isaia 45, 7).

Dumnezeu care provoacă răul... Citesc că, în epoca biblică, noțiunile de cauză primă și cauză secundă nu erau clarificate. Nici Aristotel, nici sfântul Toma de Aquino nu trecuseră pe acolo. Chiar și marele sfânt Pavel trebuie citit în această perspectivă, atunci când scrie că „Dumnezeu i-a închis pe toți în neascultare ca să se îndure de toți” (Romani 11, 32). Libertatea omului, în calitate de cauză responsabilă a actelor sale, nu se deosebește clar de acțiunea lui Dumnezeu, nici în Vechiul Testament, nici în cel Nou. Totuși, aș vrea să simt din plin biciuirea acestor cuvinte, ca o rafală de vânt care vă smulge acoperământul de pe cap.

„Ce ne-a făcut Dumnezeu?” (Geneza 42, 28). Ne întrebăm acest lucru adesea. Nu suntem siguri că este cea mai bună întrebare. Fiii lui Iacob l-au vândut pe fratele lor, Iosif, unei caravane de nomazi care se întorcea în Egipt. Acolo, tânărul a fost acuzat în mod fals de o femeie care voia să-l abuzeze și a petrecut astfel doi ani în închisoare. Printr-o minune a ieșit din închisoare și a devenit mâna dreaptă a lui Faraon. O foamete s-a abătut peste țara Canaan, iar frații lui, uitând să-și facă provizii, s-au pornit la drum pentru a cumpăra grâne. Pentru a-i face să-și recunoască greșeala și pentru a se împăca apoi cu ei, Iosif inventează un șiretlic: ascunde în gura sacului argintul pe care îl aduseseră pentru a cumpăra

grâne. Știe că atunci frații săi vor fi surprinși, vor trebui să se întrebe ce s-a întâmplat și poate că vor ajunge să vadă mai clar ce comportament au avut. Ei nu îl recunoscuseră în acest om puternic pe fratele lor, pe care îl vânduseră odată unor negustori. Când descoperă ce s-a întâmplat, nu înțeleg nimic, se lasă cuprinși de neliniște și de teamă... Dintr-odată au un reflex rău: „Ce ne-a făcut Dumnezeu?” Nimic, nimic nu ne-a făcut Dumnezeu! El îi privește din înaltul cerului pe oameni cum se sfâșie, se întristează, dar așteaptă. În perspectiva unui deznodământ pe care îl cunoaște din veșnicie, îl lasă să se desfășoare, nu intervine: „Vreți să vă înțelegeți, vreți să vă iubiți, vreți să vă certați? Este problema voastră! Nu contați pe Mine pentru a lua decizii în locul vostru”.

„Omule, cine m-a stabilit judecător sau împărțitor peste voi?” (Luca 12, 14)

Adesea Dumnezeu ne invită să I ne predăm total, o predare de sine fondată pe ascultarea cuvântului Său. Predare de sine? Cuvânt barbar din vocabularul specializat al vieții spirituale. Fiecare meserie are propriul vocabular. Să spunem că această expresie înseamnă că renunțăm la a mai stăpâni și la a mai controla tot și ne deschidem mâinile: ne predăm și avem încredere. Ni se întâmplă să preferăm, în locul lui Dumnezeu, niște susținători străini, puțini fiabili. Este uluitor, însă acest lucru ilustrează că refuzul de a crede conduce, de fapt, la predarea în fața unor falși dumnezei neputincioși. Alternativa propusă omului nu este de a crede sau a nu crede, ci de a crede în Dumnezeu sau de a crede în ajutoare zadarnice⁶. A ne pune credința în Domnul sau a ne arunca, din credulitate, în brațele primului venit care ne-a

⁶ Cf. Emmanuel DURAND, o.p., „Figures et économie biblique de l'acte de foi”, *Nova et Vetera*, 4/2020, p. 425-438, p. 429.

sedus este oare o alegere bună? Am face bine să reflectăm înainte să ne deplângem soarta și viitorul.

Ni se deschid niște orizonturi largi, niște orizonturi în care „brațele lui Dumnezeu” aruncă o lumină vie și colorată asupra unor tonuri gri. Brațele lui Dumnezeu? Numim astfel razele soarelui care cad din găurile unui cer înnorat, într-un peisaj întunecat de asfințit.

În cele ce urmează voi explora câteva momente de întuneric pe care a trebuit să le traversez: eclipsele relațiilor noastre mutuale, umbra opacă a răului ascuns – răul cel de toate zilele, dar și un rău mai pervers –, meandrele întunecate ale sexualității și licăririle care se găsesc acolo, nopțile fără lună ale modernității și noaptea înstelată a dorinței. Apoi? Apoi nu mai știu. Cum să știu, atunci când scriu primele rânduri ale unei cărți, cum o voi încheia? Ceea ce este important nu este ceea ce socotesc eu că scriu, ci descoperirile pe care le va putea face cititorul, ce are el nevoie, ce îi lipsește. Dumnezeu m-a condus, nevăzut, ținându-mă ferm de mână, iar eu, chiar dacă nu Îl percep aproape deloc, mă țin după El.

A vorbi despre sine este mereu o provocare. A transmite o experiență poate fi o datorie. Atunci trebuie să știi să vorbești despre tine fără a-i face pe alții să fie interesați de tine. Altfel spus: să ai un fir călăuzitor. Nu este intenția mea să îmi povestesc căutările. Ci mai degrabă să extrag câteva elemente universale, care să lumineze și alte drumuri, diferite de al meu. Experiența vieții noastre interioare, urmele lăsate de Dumnezeu ca urmare a șederii Sale în sufletele noastre sunt inefabile. Totuși, credința celui care știe să reperiace aceste urme câștigă în profunzime. De când S-a manifestat în fața poporului lui Israel, Dumnezeu S-a făcut văzut ochilor noștri, într-un fel...

„Norul Domnului era deasupra cortului pe timpul zilei; iar noaptea devenea un foc în fața tuturor fiilor lui Israel în timpul tuturor călătoriilor lor” (Exodul 40, 38).

Atunci când trăia printre noi, Isus, Dumnezeu făcut om, era văzut de ochii ucenicilor Săi, ca om, evident, și doar într-un fel ca Dumnezeu... De vreme ce sălășluiește în mijlocul nostru, să învățăm să descoperim unde se găsește și cum ni se alătură. Intrăm cu credință în această noapte.

LUMINA DIN DEȘERT

Miercurea Cenușii: niciodată nu mi-a fost dat să înfrunt o întristare mai mare. Totuși, oare poate fi vorba despre un „dar” în aceasta? Ar trebui să recunosc că, în spatele fiecărei tristeți, în spatele fiecărei descurajări se află poate o șansă de care trebuie să mă folosesc? Totul pare a se nărui: ceea ce am construit și consolidat atâția ani, chiar și relațiile care dădeau zilelor mele o gură de aer proaspăt. Oare acestea nu sunt decât etapele joase ale unei vieți omenești obișnuite? Cine nu a avut percepția vidului o dată sau în mod repetat în viață?

Merg pe lunca înzăpezită. Cățelușă mea descoperă laba unei ciute din care nu mai rămăsese nimic. Mascul sau femelă? O înhață încântată. Nu se vede nicio urmă de luptă. Zăpada a acoperit totul în câteva ore. Straniu destin.

Cel care se simte zdrobit va fi răsplătit, dacă este capabil să creadă că Dumnezeu cel Nevăzut nu l-a părăsit în noapte, că Dumnezeul Absent doar se ascunde și dacă a dobândit în anii în care a avut vaci grase destule forțe spirituale pentru a nu-și abate ochii de la fața lui Dumnezeu. Într-un prim moment, este mistuit de sete. Tot ceea ce nădăjduiește, tot ceea ce dorește i se pare a fi inaccesibil: elanurile sale durabile și perseverente în viața sa de uniune cu Dumnezeu, relațiile cu aproapele, pe care le-ar dori sănătoase și echilibrate. Atât de des își mușcă limba, ca să nu reacționeze așa cum ar vrea... Incapacitatea sa de a vedea sensul dificultăților care se înmulțesc în lume sau printre ai săi îl obligă să meargă înainte